

ANA TEMA¹

5. Maddenin 4. Fıkrası

Kısa Süreli Tutuklamaların Yargısal Denetimi

(Son Güncelleme Tarihi: 28.02.2026)

Giriş

Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası, yakalanan veya tutulan herkesin, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve eğer tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkını güvence altına almaktadır. Bu ana tema, tutuklu kişinin hızlı bir şekilde (birkaç saat veya gün içinde) serbest bırakıldığı ve dolayısıyla uygulamada tutukluluğun yasaya uygunluğuna ilişkin herhangi bir yargısal denetimin gerçekleştirilemediği durumlarda 5. maddenin 4. fıkrası uyarınca yapılan bir şikâyetin incelenmesiyle ilgilidir.

Güncel İçtihatlardan Doğan İlkeler

Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının lafzı, bu hükmün kişinin yakalanması veya tutuklanmasının hemen ardından yürürlüğe girdiğini ve "özgürlüğünden yoksun kılınan herkes" için geçerli olduğunu göstermektedir (*Petkov ve Profirov/Bulgaristan*, 2014, § 67).

Mahkemeye "başvurma hakkı" bu noktada ortaya çıkmaktadır; bunun sonucu olarak, belirli makul uygulamaya ilişkin hususlara tabi olmak kaydıyla, bu tür işlemleri başlatma hakkından yoksun bırakılma 5. maddenin 4. fıkrası kapsamında bir sorun teşkil etmektedir (*Döner ve diğerleri/Türkiye*, 2017, § 68).

5. maddenin 4. fıkrası yalnızca, bir bireyin tutukluluğu sırasında, tutukluluğunun yasaya uygunluğunun hızlı bir şekilde yargısal denetimden geçirilebilmesi ve gerektiğinde serbest bırakılabilmesi için mevcut olması gereken hukuk yollarıyla ilgilidir. Söz konusu hüküm, hâlihazırda sona ermiş olan tutukluluğun, özellikle de kısa süreli tutukluluğun yasaya uygunluğunun gözden geçirilmesi için mevcut olabilecek diğer hukuk yollarını ele almamaktadır (*Slivenko/Letonya* [BD], 2003, § 158).

5. Maddenin 4. Fıkrası Kapsamındaki Bir Şikâyetin İncelenmesinin Gereksiz Görüldüğü veya Bir Sorun Teşkil Etmediğinin Değerlendirildiği Dava Örnekleri

- *Slivenko/Letonya* [BD], 2003, §§ 158-159 - başvuruların **24 saat** ve **30 saatten** daha kısa sürelerle tutulmaları;
- *Fox, Campbell ve Hartley/Birleşik Krallık*, 1990, § 45 - başvuruların yakalanmalarının ertesi günü *habeas corpus* davası açmış olmaları, ancak **44 saat** tutulduktan sonra ve bir hâkim taleplerini değerlendirmeden önce serbest bırakılmaları;
- *Nolan ve K./Rusya*, 2009, §§ 91 ve 101 - başvuranın **9 saat** boyunca tutulması ve serbest bırakıldıktan sonra tutulmasının yargısal denetimi için başvuruda bulunması;

¹ Bu belge Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olup Mahkeme açısından bağlayıcı değildir. Bu tercüme, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin onayı ile yayımlanmıştır ve sadece **Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığının** sorumluluğu altındadır.

- *M.B. ve diğerleri/Türkiye*, 2010, § 45 - başvuruların en fazla **6 saat** tutulmaları;
- *Baisuev ve Anzorov/Gürcistan*, 2012, §§ 28 ve 69-70 - başvuruların **3 saat** tutulmaları;
- *Ghorbanov ve diğerleri/Türkiye*, 2013, § 49 - başvuruların **birkaç saat** tutulmaları;
- *Tomaszewscy/Polonya*, 2014, §§ 129 ve 146-147 - başvuruların **2 saati** geçmeyen bir süre boyunca tutulmaları;
- *Babajanov/Türkiye*, 2016, § 96 - başvurunun **birkaç saat** tutulması;
- *Tiba/Romanya*, 2016, §§ 49-51 - **9 saat 10 dakika** süren tutukluluk süresine ilişkin yargısal denetim yapılmadığı iddiası;
- *Rozhkov/Rusya (no. 2)*, 2017, § 65 - başvurunun yaklaşık **2 saat** tutulması; başvurunun “başvuruda bulunmaya” vakti olmadığı için 5. maddenin 4. fıkrası kapsamında bir sorun ortaya çıkmaması; açıkça dayanaktan yoksunluk;
- *Friedrich ve diğerleri/Polonya**, 2024, §§ 228-230 - başvuruların yaklaşık **8 ila 45 saat** arasında tutulmaları; başvuruların “başvuruda bulunmaya” vakti olmadığı için 5. maddenin 4. fıkrası kapsamında bir sorun ortaya çıkmaması; açıkça dayanaktan yoksunluk.

5. Maddenin 4. Fıkrası Kapsamındaki Bir Şikâyetin Esasının İncelenmesinin Haklı Görüldüğü Dava Örnekleri

- *Čonka/Belçika*, 2002, § 55 - başvuruların **5 gün** boyunca tutuklu kalmaları ve etkili bir şekilde mahkemeye başvurmalarının engellenmesi (5. maddenin 4. fıkrasının ihlali);
- *Petkov ve Profirov/Bulgaristan*, 2014, §§ 67-71 - başvuruların polis tarafından **24 saate** kadar tutulmalarının yasaya uygunluğuna itiraz edebilecekleri ve serbest bırakılmalarını sağlayabilecekleri bir başvuru yolunun bulunmaması (5. maddenin 4. fıkrasının ihlali);
- *A.M./Fransa*, 2016, §§ 36 ve 42-43 - başvurunun **üç buçuk gün** boyunca tutulmasına ilişkin yargısal denetimin kapsamının aşırı derecede sınırlı olması ve bu sürenin şikâyetin 5. maddenin 4. fıkrası kapsamında incelenmesini haklı kılması (5. maddenin 4. fıkrasının ihlali);
- *Döner ve diğerleri/Türkiye*, 2017, §§ 68-70 - başvuruların, **4 günlük** tutukluluk sürelerinin yasaya uygunluğuna itiraz edebilecekleri bir hukuk yolundan mahrum bırakılmaları ve bu sürenin sonunda, tutukluluklarının 5. maddenin 3. fıkrası kapsamında bir mahkeme tarafından kendiliğinden ancak gecikmeli olarak incelenmesi sonucunda serbest bırakılmaları (5. maddenin 4. fıkrasının ihlali);
- *Moustahi/Fransa*, 2020, §§ 101-104 - refakatsiz çocukların **birkaç saat** boyunca idari olarak tutulması ve tutulmalarının yasaya uygunluğunun incelenmesini sağlayacak bir hukuk yolundan *başlangıçta (ab initio)* yoksun bırakılmaları; tutulma süresine bakılmaksızın, herhangi bir hukuk yolunun bulunmaması, 5. maddenin 4. fıkrası kapsamındaki şikâyetin incelenmesini haklı kılması (5. maddenin 4. fıkrasının ihlali);
- *Marin Yosifov/Bulgaristan*, 2020, §§ 51-54 - başvurunun **4 gün** boyunca devam eden tutukluluğuna ilişkin yeterince yerleşik bir hukuk yolunun bulunmaması ve bu süre zarfında 5. maddenin 3. fıkrasını ihlal edecek şekilde derhal bir hâkim önüne çıkarılmaması (5. maddenin 4. fıkrasının ihlali).

Genel İlkelerin Özeti

- *Slivenko/Letonya* [BD], 2003, §§ 158-159.

BAŞLICA İÇTİHAT ATIFLARI

İlke Kararı:

- *Slivenko/Letonya* [BD], no. 48321/99 AİHM 2003 X (başvuranların 5. maddenin 4. fıkrası kapsamındaki şikâyetlerinin esasını incelemeye gerek olmaması).

Diğer Davalar:

- *Fox, Campbell ve Hartley/Birleşik Krallık*, 30 Ağustos 1990, A Serisi no. 182 (başvuranların 5. maddenin 4. fıkrası kapsamındaki şikâyetlerinin esasını incelenmesine gerek olmaması);
- *Čonka/Belçika*, no. 51564/99, AİHM 2002 I (5. maddenin 4. fıkrasının ihlali);
- *Nolan ve K./Rusya*, no. 2512/04, 12 Şubat 2009 (başvuranların 5. maddenin 4. fıkrası kapsamındaki şikâyetlerinin esasını incelemeye gerek olmaması);
- *M.B. ve diğerleri/Türkiye*, no. 36009/08, 15 Haziran 2010 (başvuranların 5. maddenin 4. fıkrası kapsamındaki şikâyetlerinin esasını incelemeye gerek olmaması);
- *Baisuev ve Anzorov/Gürcistan*, no. 39804/04, 18 Aralık 2012 (başvuranların 5. maddenin 4. fıkrası kapsamındaki şikâyetlerinin esasını incelemeye gerek olmaması);
- *Ghorbanov ve diğerleri/Türkiye*, no. 28127/09, 3 Aralık 2013 (başvuranların 5. maddenin 4. fıkrası kapsamındaki şikâyetlerinin esasını incelemeye gerek olmaması);
- *Tomaszewscy/Polonya*, no. 8933/05, 15 Nisan 2014 (başvuranların 5. maddenin 4. fıkrası kapsamındaki şikâyetlerinin esasını incelemeye gerek olmaması);
- *Petkov ve Profirov/Bulgaristan*, no. 50027/08 ve 50781/09, 24 Haziran 2014 (5. maddenin 4. fıkrasının ihlali);
- *Babajanov/Türkiye*, no. 49867/08, 10 Mayıs 2016 (başvuranların 5. maddenin 4. fıkrası kapsamındaki şikâyetlerinin esasını incelemeye gerek olmaması);
- *A.M./Fransa*, no. 56324/13, 12 Temmuz 2016 (5. maddenin 4. fıkrasının ihlali);
- *Tiba/Romanya*, no. 36188/09, 13 Aralık 2016 (başvuranların 5. maddenin 4. fıkrası kapsamındaki şikâyetlerinin esasını incelemeye gerek olmaması);
- *Rozhkov/Rusya (no. 2)*, no. 38898/04, 31 Ocak 2017 (5. maddenin 4. fıkrası kapsamındaki şikâyetin kabul edilemez olması - açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Döner ve diğerleri/Türkiye*, no. 29994/02, 7 Mart 2017 (5. maddenin 4. fıkrasının ihlali);
- *Moustahi/Fransa*, no. 9347/14, 25 Haziran 2020 (5. maddenin 4. fıkrasının ihlali);
- *Marin Yosifov/Bulgaristan*, no. 5113/11, 13 Ekim 2020 (5. maddenin 4. fıkrasının ihlali).
- *Friedrich ve diğerleri/Polonya*, no. 25344/20 ve 17 diğer başvuru, 20 Haziran 2024 (5. maddenin 4. fıkrası kapsamındaki şikâyetin kabul edilemez olması - açıkça dayanaktan yoksunluk).